wamorenje

Proteklo je deset godina našeg zajedničkog druženja, i smatrao sam stoga potrebnim kroz uvodnike članova uredništva rezimirati proteklo razdoblje. S obzirom na njihov nešto "tmurniji" ton, promijenio sam u zadnji čas temu ovog obljetničarskog wamorenja upitavši se da li sam ja zadovoljan s postignutim. S obzirom da se broj pretplatnika i čitatelja stalno povećavao, morao bih biti jer to je ipak jedini objektivni pokazatelj. Kada smo pokretali časopis, osobno sam si postavio za cilj da dosegnemo pretplatu od barem 100 pretplatnika i prodaju od barem 500 brojeva, uz uredno plaćanje suradnika s cijenom tzv. autorske kartice iznad one prosječne za naš hrvatski tisak. Kako smo taj cilj dosegli već kroz prve dvije godine izlaženja, a navedene brojke do sada i nekoliko puta povećali, moram biti itekako zadovoljan. Meni je od početka bilo posve jasno da je "lijepa naša" zapravo "provincijalna i siromašna naša" i da za časopis koji je isključivo okrenut kulturi i kojemu je svako "žutilo" strano, tiraža nikako ne može biti velika. Iz istog razloga sam se odlučno opirao stalnim nagovaranjima da WAM postane mjesečnik, ili barem dvomjesečnik, kao i zbog vrlo jednostavnog razloga - za taj "pogon" bi nam trebalo čak 600 nosača zvuka i 60 audiouređaja godišnje s proporcionalno uvećanom pretplatom na oko 500 kuna, a to je, vjerujte mi, za naše prilike fantastika. Čak i kada bismo na trenutak "zaboravili" činjenicu da bi tada časopis trebalo posve profesionalizirati, jer i za nas entuzijaste dan ipak ima samo 24 sata, a rad na časopisu od druženja i zabave za sve nas pretvorio bi se u kontinuirano crnčenje i borbu s neumitnim mjesečnim ritmovima izlaženja.

Problemi za časopis mogu nastati poglavito kao posljedica opće krize u našem društvu, a tu smo mi WAM-ovci, nažalost, posve nemoćni. Taj trend već je uočljiv u posljednje vrijeme (teškoće s naplatom, smanjene potpore...), i to je ono što me ponekad čini skeptičnim i sklonim da se katkad požalim kolegama u uredništvu. No, za sada situacija nije ni približno tako kritična kakva je bila u prethodna dva raz-doblja tijekom ovih deset godina, pa se i ja, a i vi, ipak možemo nadati (naj)boljem - 50. broju.

No, ono što me najviše raduje, čini zadovoljnim i "tjera" da zaboravim sve nedaće i muke jest činjenica koju je uočio i Saša u svom uvodniku. Iznenađenje kada upoznate nekoga potpuno izvan vašeg svakodnevnog vidokruga koji, kada dozna tko ste, otpočne razgovor o glazbi i WAM-u ili zatraži savjet o audiouređajima. Raduje to saznanje da nekome to što radite ipak nešto znači. Zadnji takav susret zbio se nedavno tijekom mog boravka na Pelješcu kada me mali lokalni vinar upitao što spremamo za 40. broj WAM-a. To je "pogonsko gorivo" svih nas entuzijasta, i stoga sretna desetgodišnjica druženja svima WAM-ovcima.

Ivan Supek

Uvodnici WAM Br. 40

Na početku malo sentimenta i podsjećanja na minulo, budući da nije naodmet našim čitateljima znati i neke detalje u svezi s časopisom koje drže u ruci.

Kada je prije deset godina naš glavni i odgovorni (I. Supek) iznio ideju o pokretanju WAM-a, nije se sumnjalo na dugovječnost, budući da su se u razlozima pokretanja već nalazili pozitivni odgovori na moguće sumnje o uspjehu. Poznavali smo, s jedne strane, dovoljno velik broj ljudi koji su dulje vrijeme sustavno pratili glazbena zbivanja, bili odgovarajuće educirani i već su imali iskustva u medijima. S druge smo strane često bili svjedocima razgovora o postojanju potrebe za kvalitetnim domaćim glasilom koje bi zadovoljavalo znatiželju za novim informacijama i recenzijama nosača zvuka, uređaja i opreme za slušanje. Kod nas je vječno prisutan nedostatak kvalitetnih informacija koje nisu opterećene nadgradnjama (nazovimo to tako za početak) i koje imaju onu neposrednost i čestitost kakvu imaju preporuke prijatelja – posvećenog slušatelja. U tim se preporukama promišljeno i bez kalkuliranja ili pristranosti afirmira kvalitetno, budući da se zna da je riječ o zajedničkim radostima otkrivanja. Njihov je temelj u vječnom situiranju izvedaba, praćenju karijera, otkrivanju novog... Nitko od nas nije imao definitivne izvedbe, niti jednog neprikosnovenog favorita u bilo čemu. Nadalje, nitko se nije nametao kao "znalac" kojih je inače previše na ovim prostorima i prema kojima se, gotovo u principu, gaji ne mala doza rezerviranosti i sumnjičavosti. Većina se njih provincijalno obračunava s nespornima u inozemstvu, iz vlastitih, počesto i terapeutskih razloga. Koliko smo samo iščitali redaka o konstatiranju kraja (bilo koje od) umjetnosti ili "istinama" o, primjerice, Karajanu ili umjetničkim smotrama: od Bijenala u Veneciji do Muzičkog Bijenala u Zagrebu. Ja sam već navikao čitati kako je upravo ovo što je sada pred nama gotovo slaboumno, a da je ono od prije toliko i toliko godina bilo vrsno. Postojanje kućnih arhiva dokazuje kako su ti isti i nekada pisali kako je to sada vrsno onda kada se kao novo pojavilo bilo gotovo slaboumno, itd. Međutim, ne senzibiliziranost i ne posvećenost umjetnosti nesmiljeno je izbijala između redova. Zanimljiv je i indikativan u ovom kontekstu fenomen popularnosti Mirjane Paladin i Dušana Dragovića na valovima Radio Zagreba u emisiji "Za vašu najbolju stereo diskoteku" i tekstovima u tjedniku "Studio" o glazbi i audiopremi. Oni su pokazali da postoji ne mali broj naših sugrađana čiji su horizonti ipak bili puno širi od nametnutog i koji su aktivno pratili vanjska događanja. Ukratko: stagnacija i konzervatizam karakterističan za dogmatska društva kao takav se nije uspijevao infiltrirati u tvrdokorne oaze diskofila, ljubitelja zvuka ili glazbe uopće. Na putovanjima smo imali prilike očitavati sličnosti sa slobodama na Istoku i razlike od demokratičnosti na Zapadu. Zato su nam kao jedan od uzora bila i poznata glazbena glasila u svijetu koja smo sustavno pratili. Također, u našim je prostorima bio prisutan ne mali broj muzikologa i novinara koji nisu imali svoje glasilo, a koji nisu pristajali na određene kompromise nametane od dobrog dijela kulturnog *establishmenta.* Taj dio oficijelnih *kulturtregera pak* nije dijelio interese publike koja je svoj život živjela podalje od virtualnih "spektakala". No, vremena se mijenjaju, kulturni prostor se ipak oslobađao politike, pa je i projekt WAM bio prepoznat i priznati od samih početaka te dobio potporu Ministarstva kulture i Grada Zagreba.

Ova nam je potpora omogućila određenu razinu slobode koja se odražavala nesumnjivo i u kvaliteti časopisa. Naime, na ovaj smo način imali potpunu slobodu u odabiru i recenzijama nosača zvuka i nismo bili prečvrsto vezani za diskografske kuće ili proizvođače audiouređaja kao oglašivača. Naši problemi su u glazbenom dijelu bili, i ostali, ponajprije vezani na potrebnu raznovrsnost nosača zvuka kako bi se kvalitetno pratila događanja

u svijetu. Kompleksnost i hirovitost zbivanja na diskografskom tržištu nisu išle na ruku našim zastupnicima i distributerima. Uvjeti koji su im nametani su bili neprihvatljivi i, često, kratkoročni, što je dodatno otežavalo njihovo funkcioniranje – isplativost poslovanja u domeni klasične i *jazz* glazbe. Mi smo se stoga, nažalost, morali snalaziti s vlastitim diskotekama. Posebno su osjetljiva bila dva zasigurno najzanimljivija dijela: povijesno obaviještene izvedbe i suvremena glazba. I jedan i drugi dio su bili miljama daleko od naših prostora (i dvorana), a obje su scene iznimno žive u svijetu. Povijesno obaviještene izvedbe bile su zastupljenije na policama naših prodavaonica u odnosu na suvremenu glazbu; iako i za njih ne bi smo mogli ustvrditi da smo posve zadovoljavajuće obaviješteni o tom bujnom i fascinantnom glazbenom svijetu iz kojeg su u zadnjoj dekadi polako iščezle ukočene interpretacije prašnjavog zvuka s početaka pokreta povijesno obaviještenih izvedbi. To možemo zahvaliti i brojnim manjim diskografskim tvrtkama, agilnog izdavaštva i vrsnih interpreta, koje se i kod nas ipak distribuiraju. Za suvremenu je glazbu stanje znatno lošije, budući da je suvremena glazbena scena kompleksnija, a standardna repertoarna politika još udaljena od brojnih scena suvremene glazbe koje imaju vlastite, paralelne živote. Nadam se da nije neskromno ako kažemo kako smo jedini u ovim prostorima pratili i pokazivali kako se naše fascinantno doba zrcali i u glazbom svijetu avangarde, eksperimentala, *sound arta*, *improviseda*, minimalizma, elektro-akustike, *fluxusa*, *field recordingsa*, *sound poetryja* i brojnih drugih scena koje, često, izmiču uobičajenim klasifikacijama. Mi se trudimo ispraviti i uravnotežiti glazbeni svijet, budući da on danas, ne samo kod nas, ima poprilično čudni balans; u ovom bi kontekstu svakako preporučio netom prevedene knjige oca i gurua povijesno obaviještenog pokreta Nikolausa Harnoncourta, koji govori i o premalom interesu suvremenika za glazbu svoga doba, ali i o čudnom i površnom interesu za egzotične zvuke rane glazbe. Jedan od temeljnih ciljeva WAM-a je (a izrekao ga je i Tristan Murail kao glavni problem u kulturi SAD-a na netom završenom Muzičkom biennalu) ukazati da postoji (pre)velika razlika između umjetnosti i zabave!

Aleksandar Mihalyi

Gotovo deset godina i četrdeset brojeva WAM-a je iza nas. Dva podatka zbog kojih svi mi koji smo pokrenuli ovaj časopis i svi oni koji su u njemu tijekom godina surađivali možemo biti zadovoljni. Pa i ponosni.

Možda su mnogi već zaboravili podatak da je WAM u početku bio i zamišljen baš kao – WAM (Webzin za audio i muziku). Dakle, ne kao stvarni, materijalni časopis, već kao virtualne novine na Internetu. Tako nam se na početku činilo da će biti jednostavnije i jeftinije. Međutim, u to doba Internet nije bila svakodnevica. Nije Internet u to dobe bio dostupan na svakom uglu, u svakoj kući, radnom mjestu, kafiću ili na mobitelu, kao danas. I zato smo krenuli (i) s časopisom koji se mogao držati u ruci, listati i čitati. I kad smo vidjeli kako izgledaju primjerci prvog broja, shvatili smo da će to biti pravi pojavni oblik WAM-a, a da će na webu biti samo fragmenti časopisa i različiti drugi sadržaji vezani uz časopis.

Tijekom vremena stranice WAM-a doživjele su nekoliko dizajnerskih dotjerivanja i u svakom su obliku dobivale vrlo pohvalne ocjene. Svi mi koji sudjelujemo u nastanku WAM-a, ali i oni koji su u WAM-u bili zastupljeni nekim uređajem, kad smo WAM na inozemnim sajmovima, skupovima ili posjetima tvornicama pokazivali ljudima, mogli smo vidjeti neskriveno oduševljenje, pa i divljenje, svih onih koji su listali naš časopis. Neskromno govoreći, dovoljno je pogledati ponudu audiočasopisa u svijetu pa da odmah bude jasno zašto WAM, bez obzira na razmjerno malu nakladu i na to što dolazi iz jedne male, mnogima nedovoljno poznate zemlje, izaziva tako veliko divljenje onih koji ga prime u ruke. Mislim da u ovom slavljeničkom trenutku nije neskromno reći da bi oduševljenje bilo još i veće kad bi mogli doživjeti i ono što u njemu piše.

Međutim, naše zadovoljstvo i ponos u ovom spomena vrijednom trenutku, miješaju se s osjećajima sličnima tuzi i nezadovoljstvu. Srećom, ne i razočaranju. Razloga tomu ima više. Osnovni je taj što WAM nije više čitan časopis i shodno tomu više kupovan. Ne kupovan zato da bi mu to omogućilo da živi i preživi. Izdržao je desetljeće, valjda će i još koje… Kupovan prije svega kao posljedica dokaza da ono što u njemu piše vrijedi i da je to nekome bitno i korisno. Ali, očito nije (baš) tako. I deset godina nakon prvog broja kod dobrog broja domaćih audiofila prevladava mišljenje da su tekstovi u WAM-u preteški za čitanje i da su uređaji koje testiramo cjenovno nedostupni većini korisnika. Da, točno je, tekstovi u WAM-u su ozbiljno pisani i plod su sustavnog izučavanja materije i dugogodišnjeg iskustva i predanog bavljenja temama o kojima se piše. Nema tu opisa i ocjena u dvije-tri plošne, tipske rečenice, niti zvjezdica, uha, točkica i sl., iz kojih se jednim pogledom može "saznati" kako neki uređaj zvuči.

Što se pak tiče "ekskluzivnosti" uređaja o kojima pišemo, nisu svi bili ni ekskluzivni ni skupi. Ali bili su posebni. I probrani. Jer kvartalni ritam izlaženja jednostavno ne dopušta širinu. Zato smo se morali usredotočiti na ono što nam je od kvalitetnih uređaja bilo dostupno I tako ćemo nastaviti, nadajući se da će se stvari promijeniti nabolje. Kao što smo i svih ovih deset godina…

I nije samo široka palete ljubitelja kvalitetno reproduciranog zvuka ta koja smatra su tekstovi u WAM-u preteški. Tako misli i nemali broj profesionalaca. Što kao posljedicu ima ustručavanje u davanju reklama. Ali ne samo reklama, već i uređaja na testiranje. Jer, "objašnjavaju" nam, WAM se ne čita masovno, pa će i odjek reklame odnosno testa biti nedovoljno dalek i moćan. Zaista je mali broj onih koji su nas pratili gotovo otpočetka i na tome im od srca zahvaljujemo. Naše je veselje tim veće što se radi o našim najstarijim, najvećim i najutjecajnijim distributerima koji i zastupaju najveći broj relevantnih audiotvrtki u nas.

Još jedan razlog zbog kojeg smo žalosni, ali ponavljam, ne i razočarani, što se WAM ne čita (kupuje, svejedno) koliko bismo željeli je i taj što to nije samo audiočasopis, WAM se tijekom vremena nametnuo i u najozbiljniji glazbeni časopis u nas koji se bavi ozbiljnom glazbom i *jazzom*. I izvorom je iznimno kvalitetnih informacija iz tih područja. Pod pretpostavkom, a zapravo se više radi o aksiomu, da audiouređaje imamo da bismo slušali glazbu i maksimalno uživali u njoj, trebalo bi biti logično da nam je glazba bitna, da je volimo. A da bi tomu bilo tako, moramo je ponajprije dobro poznavati. Stranice WAM-a tijekom ovih desetak godina bile su prepune zaista brojnih i iznimno kvalitetnih tekstova o glazbi i glazbenicima, kao i recenzija vrijednih diskografskih izdana, sve iz pera vodećih domaćih autoriteta s glazbenih područja koje WAM pokriva. No, izgleda da ni to nije bilo dovoljno da privuče širu publiku. Pogotovo onu koja se smatra audiofilima. Ostavljajući tako prostora dokazivanju teze da je *"audiofile najlakše prepoznati po (ne)poznavanju glazbe i po malom broju kvalitetnih glazbenih djela i izvedaba koje imaju u svojim diskotekama."*

Deset je godina iza nas. I četrdeset brojeva. Svemu usprkos. Hoćemo li imati priliku unutar stranica WAM-a osvrnuti se deset godina unatrag i za deset godina, ovisi o mnogo čemu što znamo, kao i o onom brojnom što ne znamo. Vjerojatno ćemo za dvije i pol godine, doživimo li srebrni jubilej, biti pametniji i lakše nazrijeti budućnost. Do tada nastavit ćemo kako smo i započeli. Iskreno, entuzijastički i s puno ljubavi i strasti prema hobiju i poslu kojim se bavimo. Nadajući se da će tijekom narednih godina biti puno više onih koji će nas pratiti. Do tada, u ovom slavljeničkom ozračju, Hvala još jednom svima koji su to činili i do sada.

Milan Rupić